

Verksamhetsplan 2024

Rapportperiod: 2023-12-31 Organisation: Överförmyndarnämnden

2023-12-14

Uppdrag och ansvarsområde

Överförmyndarnämnden utövar tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet. Överförmyndarnämndens verksamhet är reglerad i föräldrabalken och har enligt lag följande skyldigheter.

Överförmyndarnämnden ska rekrytera lämpliga ställföreträdare och se till att de erbjuds den utbildning som behövs. Överförmyndarnämndens får ansöka om att tingsrätten ska anordna godmanskap eller förvaltarskap för en enskild och ska lämna förslag på en lämplig ställföreträdare samt bistå domstolen med utredning. Överförmyndarnämnden beslutar vidare om entledigande och byte av ställföreträdare.

Överförmyndarnämnden granskar årligen samtliga förvaltarskap i kommunen för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet. Överförmyndarnämnden beslutar även i frågor om god man enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn.

Överförmyndarnämnden har en central funktion när det kommer till förmyndare för barn under 18 år. Överförmyndarnämnden utövar tillsyn över förmyndares verksamhet och får ansöka om att rätten ska förordna en förmyndare för ett barn.

Därutöver har överförmyndarnämnden uppgifter när det kommer till granskning av framtidsfullmaktshavares verksamhet.

Överförmyndarnämndens målgrupp är vuxna personer som har ställföreträdare, omyndiga samt gode män, förvaltare och förmyndare.

Västerås stads överförmyndarenhet utför även överförmyndarverksamhet på uppdrag av Sala kommun.

2023-12-14

Omvärldsanalys

Behov av ställföreträdare

En av överförmyndarnämndens viktigaste uppgifter är att hitta lämpliga ställföreträdare. Systemet med ställföreträdare bygger på att personer i samhället är villiga att åta sig att hjälpa en medmänniska ideellt. Överförmyndarnämnden i Västerås har under flera år haft en stor brist på ställföreträdare.

Många kommuner har mycket svårt att hitta lämpliga ställföreträdare och problemet med rekrytering togs upp redan 2006 av i utredningen Nationell psykiatrisamordning som pekade på att lekmän inte vill åta sig komplicerade ställföreträdarskap med exempelvis våldsproblematik. Riksrevisionen har också lyft fram att det i många kommuner är mycket svårt att rekrytera och att det beror på att ärendena blivit svårare. Särskilt svårt är det att hitta ställföreträdare för huvudmän med svåra psykiska problem och missbruksproblematik. Det finns även en problematik kring hot mot ställföreträdare.

Rekrytering inom rimlig tid är ett av nämndens mål för år 2024. Överförmyndarenheten har infört nya arbetsätt för rekrytering under hösten 2023 vilket har gett resultat. Överförmyndarenheten har minskat antalet huvudmän som väntar på god man med cirka en tredjedel från slutet av augusti till slutet av november 2023. Antalet huvudmän som väntat på god man längre än tre månader har under samma period minskat med nästan hälften. Det återstår fortfarande mycket arbete och i dagsläget är det cirka 50 personer som väntar på en ny god man.

Digitalisering

En statlig utredning (SOU 2021 s. 36) visar tydligt att den digitalisering som sker i samhället många gånger innebär ett digitalt utanförskap för personer som har god man eller förvaltare. Utredningen visar vidare att överförmyndare runt om i landet kommit olika långt i den digitala utvecklingen och att många kommuner använder digitala tjänster i mycket liten omfattning. Utredarens bedömning är att digitalisering inom överförmyndarverksamheten avsevärt skulle förenkla för ställföreträdare och innebära stora effektivitetsvinster i överförmyndarnas verksamhet.

Under år 2024 har Överförmyndarnämnden i Västerås för avsikt att införa utskick via digital brevlåda. Detta skulle innebära en effektivare handläggning samt en minskning av antalet utskriften och skickade brev. Överförmyndarnämndens ambition är också att en majoritet av ställföreträdarna ska välja att redovisa digitalt framöver eftersom det kommer att underlätta för ställföreträdarna samt effektivisera överförmyndarenhetens granskning. Överförmyndarenheten granskar drygt 1 700 redovisningshandlingar varje år. Under år 2022 lanserade överförmyndarenheten en digital redovisningstjänst riktad till gode män och förvaltare. Under år 2023 lämnades cirka 10 procent av årsräkningarna in via e-tjänsten.

2023-12-14

Överförmyndarenheten avser att gå över till ett digitalt arkiv. Överförmyndarenhetens verksamhetssystem ger inte fullt ut stöd för digital dokumenthantering. Det är under utveckling och förhoppningsvis kan överförmyndarenheten inleda arbetet med digitalt arkiv under år 2024 för att införa ett helt digitalt arbetssätt till år 2025.

Arvoden

Sveriges kommuner och regioner gav ut ett cirkulär i oktober 2022 som innehåller nya riktlinjer för arvodering till ställföreträdare. De arvoden som överförmyndarnämnden tillämpar idag ligger lägre än vad som rekommenderas i riktlinjerna.

Det är viktigt att överförmyndarnämnden ser över de egna riktlinjerna för arvodering till ställföreträdare. Västerås har betydligt lägre arvoden än övriga kommuner i länet. Det kan också finnas behov av att börja använda anställda ställföreträdare i särskilt svåra ärenden. Med anledning av att sjuk- och aktivitetsersättningen höjts har andelen arvoden som staden betalar minskat. Det innebär att det kan finnas möjlighet att inom befintlig budget höja arvoden för ställföreträdare till år 2025.

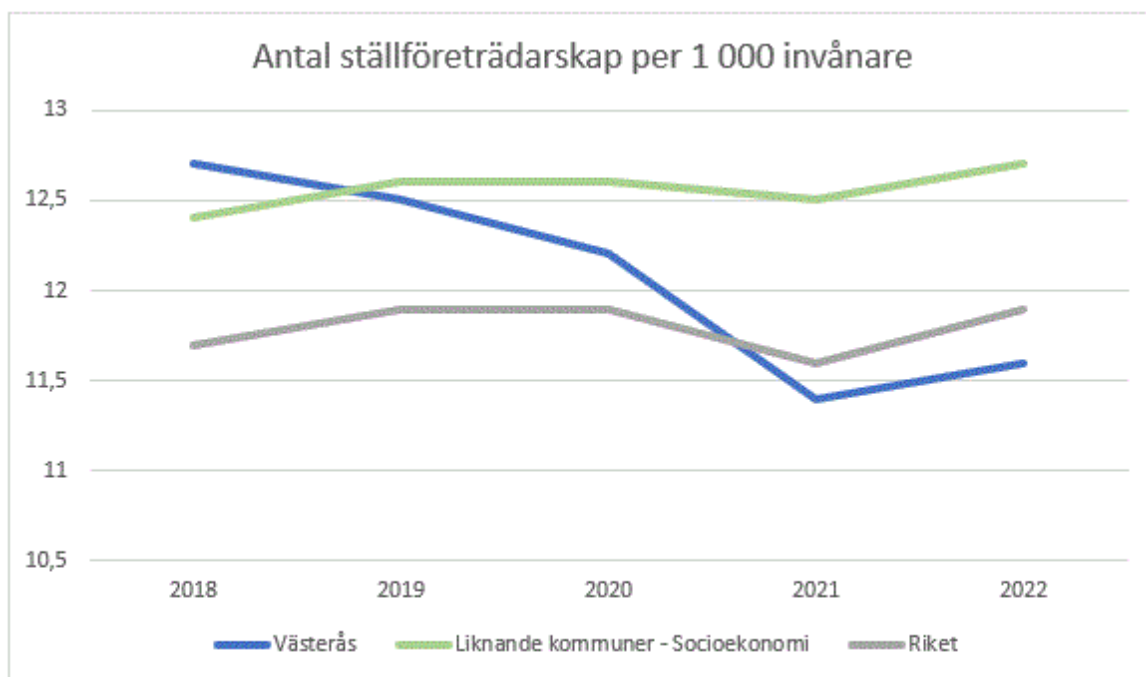
2023-12-14

Demografi och volymer

Nuläge

Från år 2018 fram till i år har det totala antalet ställföreträdarskap som överförmyndarnämnden handlägger minskat med cirka 3 %. Minskningen beror delvis på ny lagstiftning som kom år 2017 och som innebär att vissa personer, framförallt äldre, numera kan få hjälp genom så kallad anhörigbehörighet och framtidsfullmakt.

Jämfört med andra kommuner med liknande socioekonomi hade Västerås år 2018 något fler ställföreträdarskap per 1000 invånare. I samband med att anhörigbehörighet infördes genomförde överförmyndarenheten ett omfattande arbete med att utreda befintliga ställföreträdarskap och ansöka om upphörande i de fall huvudmannen kunde företrädas av en anhörig. Detta har lett till att antalet ställföreträdarskap minskat och Västerås har nu något färre ställföreträdarskap per 1000 invånare jämfört med andra kommuner med liknande socioekonomi.

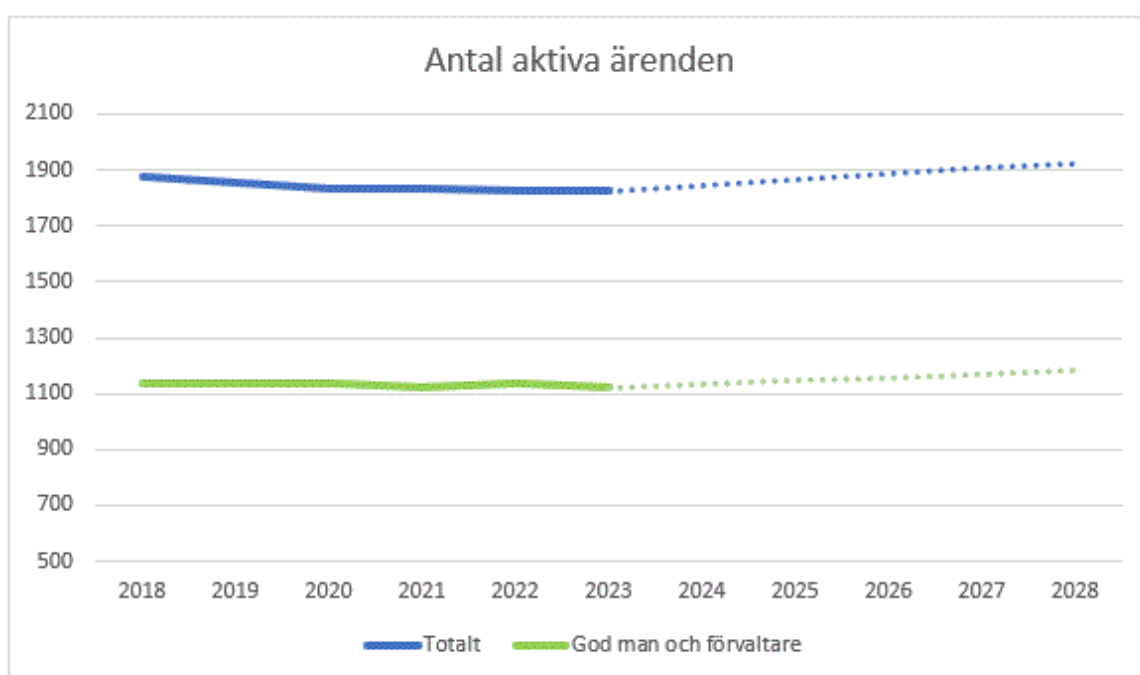

Antal ärenden per den sista december respektive år. Avser det totala antalet ställföreträdarskap.

2023-12-14

Prognos

Fram till år 2028 är bedömningen att antalet godmanskap och förvaltarskap kommer ligga på en relativt konstant nivå eller öka något i takt med befolkningsökningen i kommunen. Befolkningsprognosen fram till år 2028 visar att antalet invånare förväntas öka med cirka 5,5 %. För överförmyndarnämndens del innebär det en ökning med cirka 100 ärenden varav cirka 50 godmanskap och förvaltarskap.

Antal ärenden per den sista december respektive år. Värdet för 2023 är per den 30 oktober 2023. Prognos från 2024.

Ensamkommande barn

Under det senaste året har överförmyndarnämnden anordnat fyra nya ärenden enligt lag om god man för ensamkommande barn varav alla ärenden rör barn från Ukraina.

Migrationsverkets prognos för 2024 är att Sverige kommer att ta emot cirka 450 ensamkommande barn. Motsvarande prognos för åren 2025 och 2026 är 650 barn respektive 450 barn. Det kan jämföras med år 2015 då Sverige tog emot över 35 000 ensamkommande barn. Antalet ensamkommande barn med god man kan därför förväntas vara lågt även under år 2024.

Överförmyndarenheten har en god tillgång på gode män för ensamkommande barn.

2023-12-14

Uppdrag från årsplan 2024

Uppdrag/Åtgärd	Startdatum	Slutdatum
Uppdrag 5 Sänka inköpskostnaderna	2024-01-01	2024-12-31

Beskrivning:

2023/01524

Samtliga Västerås stads nämnder får i uppdrag att sänka inköpskostnaderna genom att säkerställa att upphandlade avtal efterföljs. Den samlade besparingen ska uppgå till 40 miljoner kronor, med fördelning på nämnderna enligt årsplan 2024. Uppdraget ska återrapporteras samlat i samband med årsredovisning för 2024.

2023-12-14

Nämndens mål

Mål och indikatorer/nyckeltal per målområde

Överförmyndarenheten ska förordna eller lämna förslag på en lämplig ställföreträdare inom tre månader från att behov av ställföreträdare har konstaterats för en enskild.

Att finna lämpliga ställföreträdare till behövande huvudmän är ett av nämndens huvudsakliga uppdrag. De som har god man eller förvaltare har någon form av funktionsnedsättning och har särskilt svårt att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Att få en ställföreträdare förordnad för sig är i sig en trygghetsskapande åtgärd för de personer som berörs. I Västerås stad företräds cirka 1 200 personer av en god man eller förvaltare.

Västerås stad har under lång tid haft en stor brist på ställföreträdare och handläggningstiden har successivt blivit allt längre. En snabb handläggning hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktigt för den enskilde. Om godmanskap eller förvaltarskap fördröjs finns en risk att den enskildes personliga eller ekonomiska förhållanden försämrats.

En ställföreträdare spelar en viktig roll för att hindra att huvudmannen utsätts för brott. I vissa fall förordnas en ställföreträdare just på grund av en konkret risk för brott, ofta ekonomisk sådan. Under år 2023 publicerade Myndigheten för delaktighet en rapport som visar att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta för vissa typer av brott. Även TRIS har publicerat liknande rapporter. Det är viktigt att de personer som blir förordnande har tillräcklig kompetens att utföra sitt uppdrag.

Indikator/KPI	Kön	Bedömning	Trend
---------------	-----	-----------	-------

Överförmyndarenheten ska tillhandahålla en hållbar arbetsmiljö där anställda trivs och är trygga. Medarbetarundersökningen ska visa en arbetsbelastning på grön nivå och sjukfrånvaro ska ligga under 7 %.

2022 års medarbetarundersökning visade ett resultat för arbetsbelastning på 54 % vilket är röd nivå.

En hög arbetsbelastning har en påtagligt negativ inverkan på verksamheten. För att upprätthålla hög rättssäkerhet för verksamhetens målgrupp behöver arbetsbelastningen ligga på en rimlig nivå. Under 2023 har sjukfrånvaron legat mellan 10 - 15 %.

Indikator/KPI	Kön	Bedömning	Trend
Sjukfrånvaro alla anställda, andel (%)			-
Andel medarbetare som upplever att de har rimlig arbetsbelastning			-

2023-12-14

Ekonomi

Konto	Budget 2024	Aktuell prognos 2023	Budget 2023	Avvikelse Budget 2024 jmf Budget 2023	Utfall Jan - Nov 2023	Utfall 2022
Bidrag	500	500	500	0	377	362
Övriga intäkter	2 506	2 898	2 898	-392	1 805	2 534
Summa Intäkter	3 006	3 398	3 398	-392	2 182	2 896
Arbetskraftskostnad	-16 218	-14 448	-16 659	441	-12 491	-15 188
Lokalhyror & övr fastigh.kostn	-1 086	-1 048	-998	-88	-957	-1 106
Övriga kostnader	-2 092	-2 028	-1 741	-351	-1 417	-2 075
Summa Kostnader	-19 396	-17 524	-19 398	2	-14 866	-18 370
Verksamhetens nettokostnader	-16 400	-14 136	-16 000	-400	-12 691	-15 475
Verksamhetens resultat	-16 400	-14 136	-16 000	-400	-12 691	-15 475
Resultat efter finansiella poster	-16 400	-14 136	-16 000	-400	-12 693	-15 475
Årets resultat	-16 400	-14 136	-16 000	-400	-12 693	-15 475

Ekonomisk analys

2022

Överförmyndarnämndens gjorde ett positivt resultat år 2022 på 0,3 mnkr.

2023

Månadsrapporten för november år 2023 visar en positiv avvikelse jämfört med budget på 2,7 mnkr. Överskottet beror på att sjuk- och aktivitetsersättningen höjts vilket medfört att fler huvudmän betalar sina arvoden själva. Västerås Stads arvodeskostnader har på grund av detta minskat med 40 %. En del av överskottet är hänförligt till personalkostnader och beror på sjukfrånvaro och vakans.

Budget 2024

Den beslutade budgetramen för överförmyndarnämnden för år 2024 är 16,4 mnkr med en effektivisering på 0,2 mnkr.

Bedömningen är att överförmyndarnämnden inte behöver vidta åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans. Detta beror främst på att arvodeskostnaderna för staden kommer vara lägre år 2024 till följd av höjd aktivitets- och sjukersättning. Den kraftiga höjningen av prisbasbeloppet för

2023-12-14

år 2023 och avsaknad av underlag om hur många huvudmän som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning år 2024 medför en osäkerhet kring kostnaden för arvoden men det går att fastställa relativt säker att kostnaden med marginal ryms inom budget.

2023-12-14

Väsentliga personalförhållanden

Överförmyndarnämnden har under år 2023 haft hög sjukfrånvaro bland personal och upplevd hög arbetsbelastning. Arbetsmiljö är ett av nämndens målområden för år 2024.

En viktig åtgärd är att minska arbetsbelastningen under våren när en stor del av arbetstiden behöver läggas på granskning av redovisningshandlingar. En planerad åtgärd är att anställa en granskare på visstid för att avlasta arbetsbördan under årsräkningsperioden.

Överförmyndarnämnden har genomfört rekryteringar under år 2023 och har haft drygt 100 sökanden till vakanta tjänster.

2023-12-14

Intern kontroll

Risikanalys och internkontroll ingår som en del av Västerås stads styrsystem och arbetet utgår ifrån nämndernas/styrelsernas övergripande uppdrag och mål. Arbetet utförs i samband med årsplan och budget. Riskanalysen syftar till att identifiera risker/händelser som negativt kan påverka verksamhetens uppdrag och mål. Det kan handla om risker med anknytning till yttre omständigheter (till exempel ändrad lagstiftning som ställer nya krav), verksamhetens organisation, ledning och kompetens, verksamhetens processer, rutiner och system samt efterlevnad av lagar/regler/riktlinjer.

Risikanalysen är ett förberedande arbete med syfte att förse nämnden/styrelsen med underlag för prioritering av risker som behöver hanteras och åtgärdas inför kommande verksamhetsår. Nämnden/styrelsen fastställer årligen en internkontrollplan som visar vilka åtgärder och kontroller som ska utföras för att hantera de prioriterade.

Internkontrollplanen redovisas uppdelad på gemensamma processer och nämndens/styrelsens eget åtagande.

Internkontrollplan

Nämndens eget åtagande

Brist på ställföreträdare

Orsak: Vi kan inte rekrytera tillräckligt med ställföreträdare.

Konsekvens: Vi klarar inte av att utföra vårt lagstadgade uppdrag.

Kontroll	Frekvens	Metod
Kontroll - Rekrytering	Månadsvis	Kontroll i överförmyndarförvaltningens system för rekrytering

Beskrivning:

Månadsvis kontroll av antalet ärenden där överförmyndarförvaltningen söker ställföreträdare samt uppföljning av antalet ärenden där det tar mer än 3 månader att rekrytera ställföreträdare

2023-12-14

Hot och våld

Orsak: Det mer komplexa och svårhanterade samhällsklimatet ökar.

Konsekvens: Medarbetarna och ställföreträdare riskerar att utsättas för hot och våld.

Aktivitet	Slutdatum
Rutiner hot och våld	2023-12-31
Beskrivning: Genomgång av rutiner för hot och våld på arbetsplatsträffar samt information om aktuella ärenden.	

Bristande tillsyn

Orsak: Brist i kompetens och för hög arbetsbelastning för att utföra tillsyn.

Konsekvens: Sker inte en bra tillsyn av ställföreträdare är det inte rättssäkert för huvudmannen.

Kontroll	Frekvens	Metod
Egenkontroll	En gång om året. Egenkontrollen sker på hösten.	Genomgång av slumpvis utvalda akter.
Beskrivning: Egenkontroll av slumpvis utvalda akter. Kontrollen sker under hösten.		

Långa handläggningstider

Orsak: Hög arbetsbelastning, stor personalomsättning, brist på ställföreträdare samt att externa aktörer inte skickar in begärda handlingar till överförmyndarförvaltningen.

Konsekvens: Förvaltningen kan inte handlägga snabbt och effektiv. Personen det gäller blir lidande.

Kontroll	Frekvens	Metod
Handläggningstid - Ärenden under uppbyggnad	Månadsvis	Kontroll i förvaltningens verksamhetssystem.
Beskrivning: Månadsvis uppföljning av handläggningstid för ärenden under uppbyggnad.		
Handläggningstid - Granskningstider	Månadsvis	Kontroll i förvaltningens verksamhetssystem
Beskrivning: Månadsvis uppföljning av granskningstider för sluträkningar och förteckningar		

2023-12-14

Gemensamma processer

Att förvaltningarna inte klarar kompetensförsörjningen/kompetensväxlingen

Orsak: Brist på arbetskraft

Konsekvens: Svårt att bemanna stadens verksamheter och därmed svårt att bedriva en väl fungerande verksamhet.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Rapportering av kompetensförsörjningsläget per förvaltning	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning: Tre gånger per år ska HR-chef på förvaltning till HR-direktör redovisa läge avseende kompetensförsörjningsläget i samband med delårsrapportering.		
Strategisk kompetensförsörjning	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning: Aktivt arbeta med strategisk kompetensförsörjning och aktiviteter inom Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla och Avveckla (ARUBA-modellen) för att ta steg framåt i kompetensförsörjningen.		

Risk att kostnadsutvecklingen är hög

Risk att kostnadsutvecklingen är högre än intäktsutvecklingen

Stigande räntor och en hög investeringstakt med efterföljande drift- och kapitalkostnader som riskerar att äta upp budgeten.

Därtill hög inflation på vissa varor och avtal med automatisk inflationsuppräknig.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Ekonomisk uppföljning	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning: Ekonomisk uppföljning månatligen och mer utförligt tertialvis, med utgångspunkten att vid negativa avvikelser mot budget så ska åtgärder vidtas för att nå balans i budget.		

2023-12-14

Välfärdsbrott

Förändringar i samhället med bland annat en kraftig digitalisering har skapat nya förutsättningar för missbruk av välfärdssystemen.

Konsekvens: Välfärdssystemet finns till för de invånare som vid enstaka tillfällen, upprepade tillfällen eller permanent har behov av det. Brott mot välfärdssystemet kan medföra stora kostnader för de olika samhällsaktörer som tillhandahåller någon form av bidrag eller välfärdstjänst. De som drabbas är i slutändan de som är i behov av att nyttja välfärdssystemet när resurserna inte räcker till. Därför är det otroligt viktigt ur ett socialt hållbarhetsperspektiv att vara medveten om de risker som finns och att ha en strukturerad verksamhet som förebygger och upptäcker eventuella felaktigheter.

Bakgrund:

Välfärdsbrott är ett samlingsuttryck för all typ av utnyttjande av välfärdssystemet. Problemen är utbredda inom flera offentliga verksamheter och det kan röra sig om bedrägerier och bidragsbrott mot kommunala utbetalningar, ekonomiskt bistånd, personlig assistans och föreningsbidrag. Det har också blivit vanligt med folkbokföringsbrott och skenskillsmässor för att exempelvis få tillgång till ytterligare en bostad för andrahandsuthyrning.

Rapporter pekar på att det skett en stor ökning av den här typen av brott de senaste åren och att den kommunala sektorn är eftersatt. Brottsligheten är också kopplad till grov organiserad brottslighet.

Det är viktigt att alla medarbetare höjer vaksamheten och gör de kontroller man kan göra för att motverka välfärdsbrott. Dessa brott kostar det allmänna stora pengar och på längre sikt undergräver det demokratin, urholkar tillit och förtroende. Det är en brottslighet som är systemhotande mot välfärden.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fördjupad information/utbildning	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning:		
Fördjupad information/utbildning kring välfärdsbrott. Ta del av- och sprida goda exempel kring arbetet med välfärdsbrott. Sprid och läs bifogad skrift (Välfärdsbrott och otillåten påverkan – Från bidragsfusk till systemhotande verksamhet.		
Nulägesanalys	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning:		
Samtliga förvaltningar riskanalyserar sina verksamheter och bedömer vilka åtgärder man kan vidta för att stärka arbetet kring att upptäcka och motverka välfärdsbrott och otillåten påverkan.		

2023-12-14

Bristfällig uppföljning av avtal

Orsak: Resursbrist. Ovilja. Dålig planering. Okunskap.

Konsekvenser: Dåligt rykte. Skadestånd. Bristfällig avtalstrohet. Bristfällig ekonomisk hushållning.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Ta ansvar för avtal och uppföljning	2024-01-01	2024-12-31
Beskrivning: Varje nämnd och förvaltning är ansvarig för sina avtal och uppföljningen av densamma. Upphandlings- och inköpscenter kan ge stöd till förvaltningarna genom upphandlarna likväl som bistå med kompetens till ett systematiskt arbetssätt.		

Otillåtna direktinköp/direktupphandlingar

Orsak: Resursbrist. Ovilja. Dålig planering. Okunskap.

Konsekvenser: Dåligt rykte. Skadestånd. Bristfällig avtalstrohet. Bristfällig ekonomisk hushållning.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Certifiering av inköpare	2024-01-01	2024-12-31
Implementering av nya riktlinjer för upphandling och inköp	2024-01-01	2024-12-31

2023-12-14

Bilagor

Bilaga 1 - Riskidentifieringslista

I riskidentifieringslistan redovisas samtliga dokumenterade risker som analyserats. Av listan framgår vilka risker som prioriterats av nämnden för att vara underlag för internkontrollplanen (Till internkontrollplan - JA). Både risker inom nämndens eget åtagande och risker i de gemensamma processerna redovisas.

Nämndens eget åtagande

Risk	Till internkontrollplan	Riskvärde
Eget åtagande		
Brist på ställföreträdare	JA	
Bristande tillsyn	JA	
Felaktig information	NEJ - lågt relativt riskvärde	
Hot och våld	JA	
Kompetensbrist ställföreträdare	NEJ - lågt relativt riskvärde	
Långa handläggningstider	JA	
Ärendeökning	NEJ - lågt relativt riskvärde	

Gemensamma processer

Risk	Till internkontrollplan	Riskvärde
Ekonomi		
Risk att kostnadsutvecklingen är högre än intäktsutvecklingen	JA	
Välfärdsbrott	JA	
HR		
Att förvaltningarna inte klarar kompetensförsörjningen/kompetensväxlingen	JA	
Upphandling		
Otillåtna direktinköp/direktupphandlingar	JA	
Bristfällig uppföljning av avtal	JA	